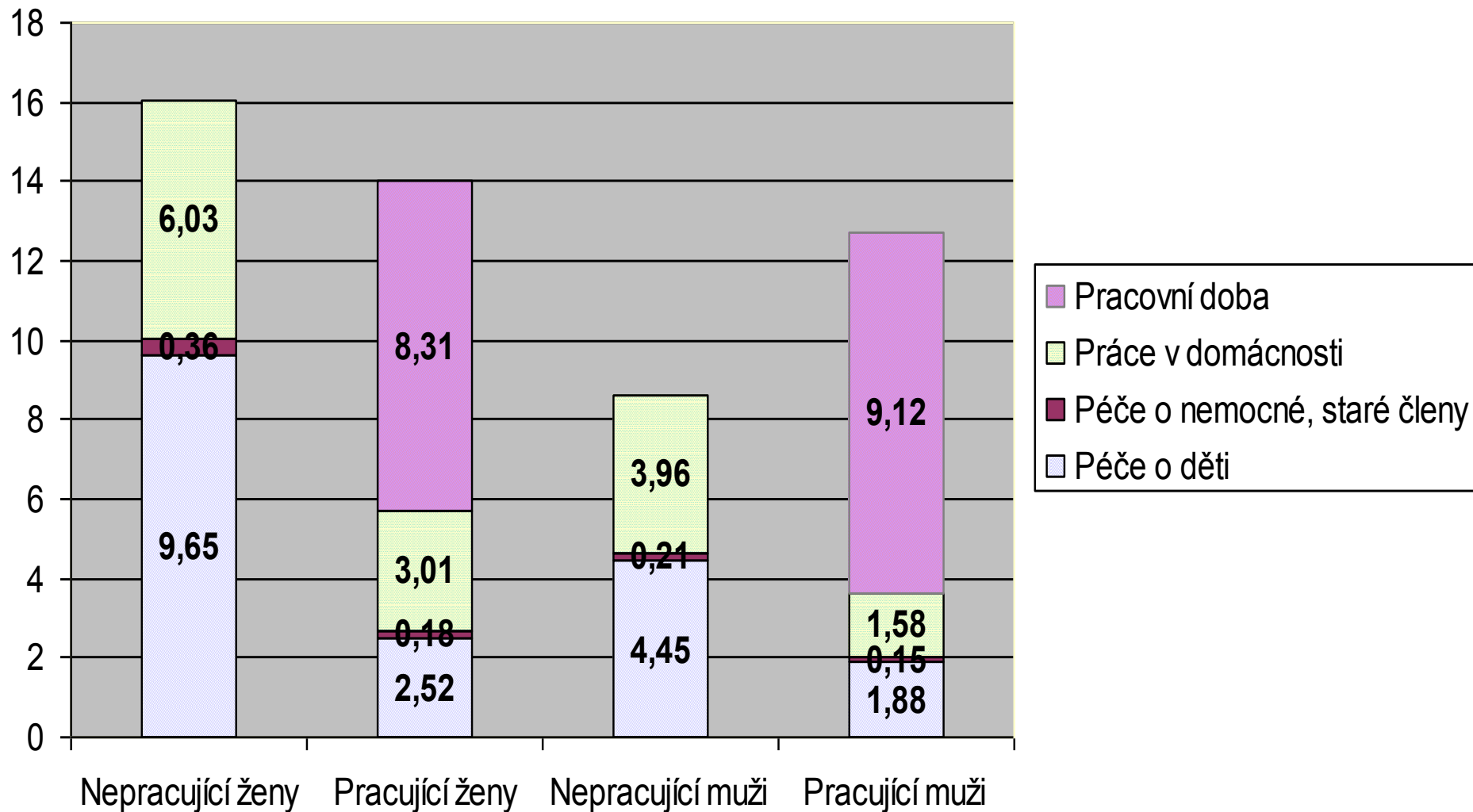

Práce v domácnosti

- Nejde jen o výkon, ale o definování a uznání
- Správa domácnosti + domácí práce
- Ženy je stále vykonávají mnohem více bez ohledu na jejich participaci ve veřejné sféře – „druhá směna“ žen

Denní objem práce v českých rodinách s dětmi do 18 let (Bierzová, 2006)

Vysvětlení

1. Teorie racionálního chování - každý se zaměřuje na tu aktivitu, ve které dosahuje nejvyšší efektivity
2. Teorie relativních zdrojů - každý z partnerů se snaží minimalizovat svůj podíl na méněcenné práci v domácnosti, lépe se to daří tomu, kdo má lepší vzdělání, prestiž, výděvky (platí jednostranně)
3. Genderová teorie - ženy i muži jsou socializováni do různých rolí, žena jako hospodyně, muž jako živitel (ještě posíleno rodičovstvím, kdy žena zůstává v domácnosti)

Rodiny, kde pečují otcové

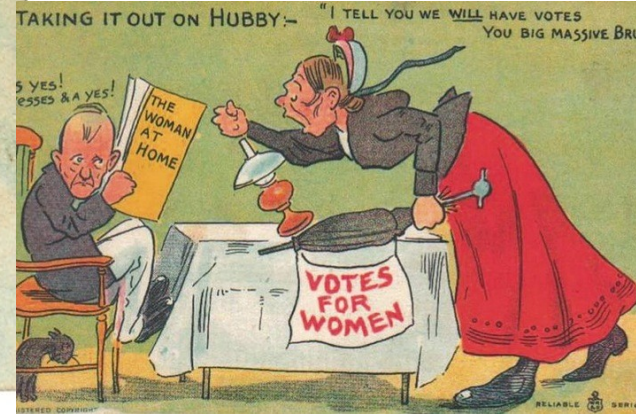

Mummy's a Suffragette.

My wife's joined the Suffrage Movement, I've suffered ever since!

TAKING IT OUT ON HUBBY:- "I TELL YOU WE WILL HAVE VOTES YOU BIG MASSIVE BRU

http://www.buzzfeed.com/lynzy_billing/this-is-what-it-looks-like-when-men-are-allowed-to-take-60-d#.fmdX8rP3W

Otcovství a mateřství

- Esencializující x konstruktivistická perspektiva
- Lze se naučit péči?
- Lze se naučit „mateřským“ emocím ve vztahu k dítěti?
- Ženy jako převažující pečovatelky v soukromé i veřejné sféře (definice tohoto typu práce jako feminní, což mužům ztěžuje přístup k ní)
- Muž „doma s dítětem“ x pečující muž

- Tradiční model muž živitel, žena pečovatelka (také zakotven v legislativě, porozvodovém uspořádání)
- Různé podoby rituálu vymanění se chlapců z mateřské péče a „vstup“ do světa mužů
- Zaangažovaný otec jako přechodová kategorie
- Revoluce otců, měnící se muži, pečující muži, matkové
- Rodina, která „mění“ role, se ocitá pod tlakem vnitřním (vlastní očekávání, vliv rodičů, od nichž čerpáme inspiraci v rodičovství) i vnějším (mediální reprezentace, sociální politika, okolí – zejména u méně vzdělaných, starších, na venkově)

„Vařím, to mě baví, je to kreativní a užívají se při tom moderní přístroje. Od té doby, co máme myčku, je mi jedno, že při vaření zašpiním všechno nádobí, co máme. Trochu uklízím, ale neperu, nevěším prádlo a nežehlím. Tam je spousta dodatečných ručních činností, které nezvládám. Dvě ponožky pověsím, jiné dvě spadnou, a to bych do toho kopl/a.“

„Jenom ta poslední půlhodina byla nejhorší. To očekávání, kdy konečně přijde a vysvobodí mě z toho. Pak už jsem tam byl/a houby platnej/platná. Děti začaly běhat, pištět a podobně, to už mě nikdo nechtěl. Tak jsem si šel/šla na chvíli ven, k vodě nebo do hospody/kavárny, abych to nějakým způsobem vydýchal/a. No a další den znovu.“

„Dává těm dětem víc péče. Já bych mnohem víc přemýšlel/a, jestli náhodou nemám umýt okna, takhle ty děti mají mnohem větší péči. On/ona je natolik pečující, že opravdu veškerá péče jde dětem. Holkám se věnuje celý den.“

Problém s přijetím nové identity

O4: Ale je fakt, že třeba na začátku, jsem s tím, že třeba jsem se styděl Denisu čekat u autobusu. Ona mi třeba zavolala, přijďte s Vítou s kočárkem k autobusu, a já jsem si říkal, to víš, že jo, ještě kraječku do vlasů, tam jako čekat u autobusu, pusinku, že, žena přišla z práce.

Mužský výkon rodičovské dovolené

- Muž na rodičovské dovolené nepřibírá automaticky „druhou směnu“; možnost volby nad výkonem různých úkolů v domácnosti
- Důraz na socializaci muže na rodičovské dovolené
- Domácí práce jako něco, co na ženu „počká“

Perspektiva žen „pečujících“ partnerů

- Čas v práci jako svobodný čas, oddych či občerstvení
- Demýtizace mateřské dovolené, vnímání nízkého společenského statusu matek (i matkami reprodukováného)
- Touha po svobodě a důraz na vlastní potřeby (x ideál obětujícího se mateřství)
- Reakce okolí: kritika (intepretovaná jako závist), ignorace (x muž, okolím vnímaný jako hrdina, který „to zvládá“)

Strategie vyrovnávání se s netradiční mateřskou rolí

- Točí se kolem statusu „ne-matek“, nikoli kolem statusu živitelek
  - a) Maternal gatekeeping (Hochschild, 1990) – demonstrace mateřských kompetencí
  - b) Přijetí identity krkavčí matky („jsem hrozná matka, nemám na něj nervy“) - žena v rodině plní „otcovskou“ roli, ale má z toho výčitky
- „Změny v oblasti rovných příležitostí tedy nemusí zablokovat muži svou neochotou o děti pečovat, ale neochota žen děti mužům svěřit. Tato neochota nemusí být vedena nedůvěřivostí ve schopnosti mužů, ale jednoduše snahou vyhnout se společenské ostrakizaci.“

Švédsko a fenomén „lattepapa“

- V současnosti čtvrtina otců zůstává na rodičovské dovolené aspoň nějaký čas
- V roce 1980 jen 5 %
- Tzv. otcovský měsíc (později dva) z 480 dnů rodičovské, rovnostní bonus atd., možnost vybrat si dovolenou do 8 let věku dítěte

Zdroj: Gašparová, D. 2015. „Latté tátové a rodičovská dovolená ve Švédsku“, a2alarm.cz, 03/2015

Kdo jde na otcovskou ve Švédsku?

- Zásadní především příjem a vzdělání rodičů.
- Vyšší příjem matky, která má alespoň dvouleté univerzitní vzdělání, zvyšuje šance, že muž zůstane s dítětem doma déle. Naopak vyšší příjem otce šance na rovnoměrnější rozdělení rodičovské dovolené snižuje.
- Páry, kde otec zůstal s prvním dítětem doma, mají o třicet procent menší pravděpodobnost rozvodu a rodí se v nich více dětí.

Zdroje

- Sedláček, L., Janoušková, K. 2005. Jiné mateřství. Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2005.
- http://www.cec-wys.org/prilohy/d51b38a8/prezentace_matkove.pdf
- Maříková, H. Pečující otcové. Příběhy plné odlišností. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 2009, Vol. 45, No. 1

Sociologie rodiny

Přenos sociálního statusu skrze
vzdělávání a působení rodiny

Třídní rozdíly a rodina

- a) Třídní rozdíly v rodinném chování
- b) Vliv třídního zařazení rodiny na vzdělanostní šance, rodina jako reprodukční jednotka

Třídně zakotvené rozdíly v rodinném chování

- Homogamie
- Sňatkový věk
- Otěhotnění do 20 let, kojení, přítomnost muže u porodu
- Počet dětí
- Úmrtnost obecně, Kojenecká úmrtnost, úmrtnost chlapců ve věku 1 – 15 let; úrazy
- Rozdíly ve výchově, podíl otce, tresty

Rodina a status

- Stratifikace – strukturovaná nerovnost ve společnosti
- Otroctví, kasty, stavy, třídy (majetek a typ zaměstnání, mobilita)
- Sociální mobilita
- Habitus, status, kapitál
- Metodologické problémy – jak určit status rodiny; měření inteligence; longitudinální výzkumy

Dosahování statusu v moderní společnosti

- Nejdůležitějšími determinantami dosahování individuálního statusu se v moderní společnosti staly **vzdělání, zaměstnání a příjem**
- Vzdelání jako klíčový faktor životního úspěchu (potřeba vzdělanější pracovní síly), ale zároveň významně determinováno sociálním původem jedince.

Selektivita vzdělávacích systémů

- Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání jako priorita vzdělávací politiky a nástroj pro posílení sociální integrace a rovnosti šancí
- Většina států usiluje o odstranění selektivity vzdělávacího systému, nebo alespoň o posunutí selekce do vyššího věku
- Selektivita systému negativně ovlivňuje výsledky žáků, posiluje vazbu dosaženého vzdělání na vzdělání rodičů a přispívá k reprodukci sociálních nerovností i v pozdějších fázích životního cyklu

Diskuse

- Nerovnosti v přístupu na různých vzdělávacích stupních
- Jak je to v České republice?
- Zájmy různých aktérů
- Co všechno působí na přenos vzdělání?

Výzkumy

- Česká školní inspekce 2014. Rovný přístup ke vzdělávání....<http://www.csicr.cz/getattachment/5c47b440-66c0-4112-b33c-dd802de7859b>
- GREGER, David, et al. Názory českých rodičů a veřejnosti na časně rozdělování žáků. *Orbis scholae*, 2009, 3.3: 51-78.
- Matějů, P., & Straková, J. (2003). Role rodiny a školy v reprodukci vzdělanostních nerovností Sociologický pohled na úlohu víceletých gymnázií ve světle výzkumu PISA 2000/The Role of the Family and the School in the Reproduction of Educational Inequalities A Sociological Look at the Role of Multi-year Gymnasia in the Context of the Results of the PISA 2000 Study. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 625-652.
- Matějů, P., J. Straková, A. Veselý (eds.). 2010. Nerovnosti ve vzdělávání. Od měření k řešení. Praha: SLON
- [RABUŠICOVÁ, Milada](#). Impulz k dalšímu přemýšlení o vzdělanostních nerovnostech: věc trvá. *Studia paedagogica*, Brno: Masarykova univerzita, 2013, roč. 18, 2-3, s. 173-178. ISSN 1803-7437. doi:10.5817/SP2013-2-3-12.
- Simonová, N. 2011. *Vzdělanostní nerovnosti v české společnosti. Vývoj od počátku 20. století do současnosti*. Praha: SLON.
- Simonová, N., Soukup, P. 2009. „Reprodukce vzdělanostních nerovností v České republice po sametové revoluci v evropském kontextu.“ *Sociologický časopis*, 5: 935-965.

Historie vzdělanostních nerovností v ČR

- na poč. 20. stol. byli Češi nejvzdělanější populací z východoevropských národů, např. rozdíly mezi českou a německou společností byly naprosto zanedbatelné;
- po r. 1948 došlo k vysoké míře statusové inkonsistence
- po r. 1948 pokles významu vzdělání jako statusotvorného faktoru (v r. 1978 vzdělání vyčerpávalo pouze 12% variance mzdy mužů)
- kvůli mzdové nivelizaci se studovat nevyplácelo
- pokles prestiže vyššího vzdělání

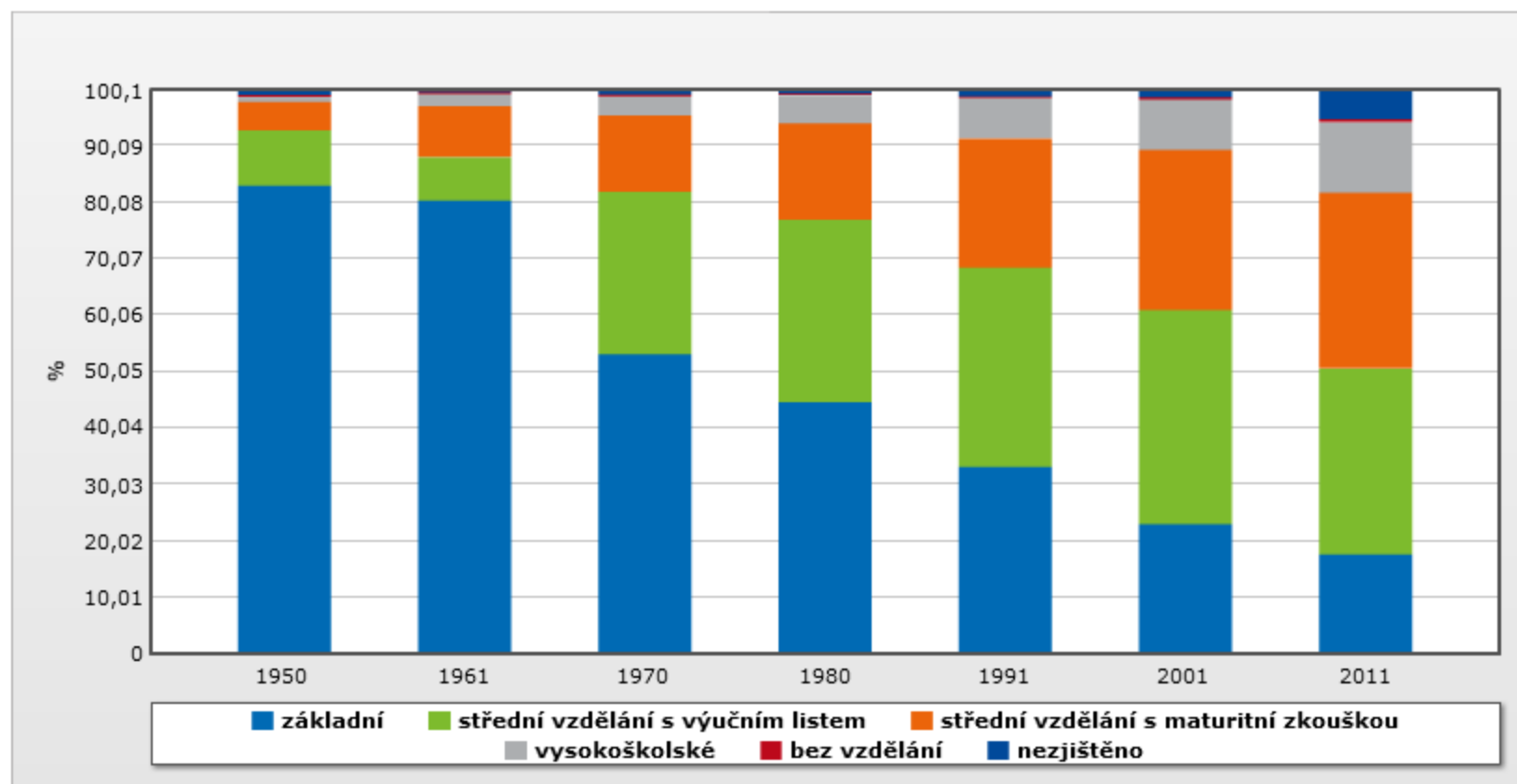
Současnost

- Nárůst statusové konzistence po roce 1989
- „Dědičnost vzdělání“
- Odlišné aspirace dětí z různě sociálně postavených rodin
- Nikoli inteligence, ale rodinné prostředí, vzdělání a postoje rodičů jsou klíčové pro výsledky ve škole (Rabušicová 1995)

Souhrnná data o České republice

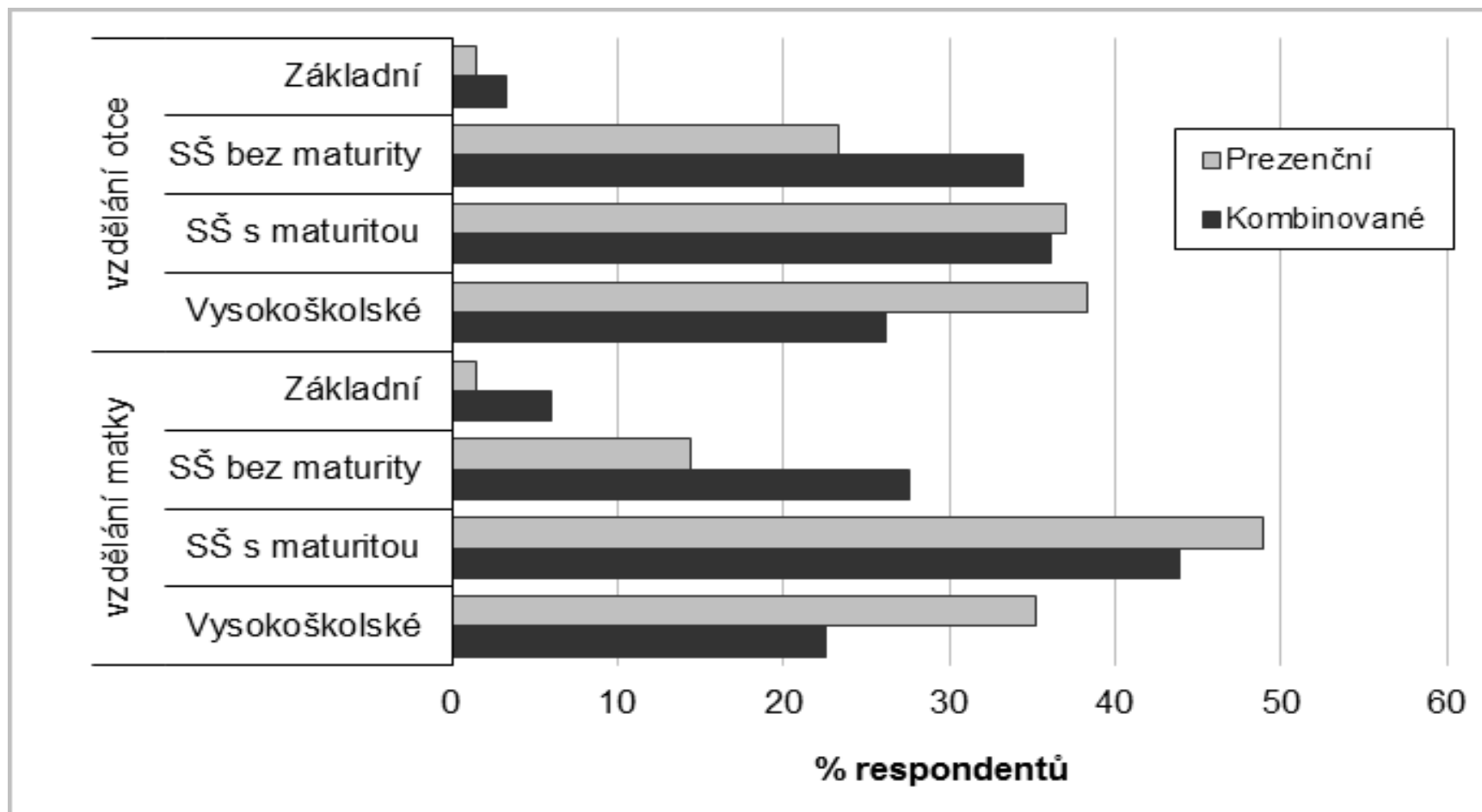
Obyvatelstvo podle dosaženého vzdělání

Zdroj dat: Sčítání lidu, domů a bytů

Studenti 1. ročníků MU podle vzdělání rodičů (2013)

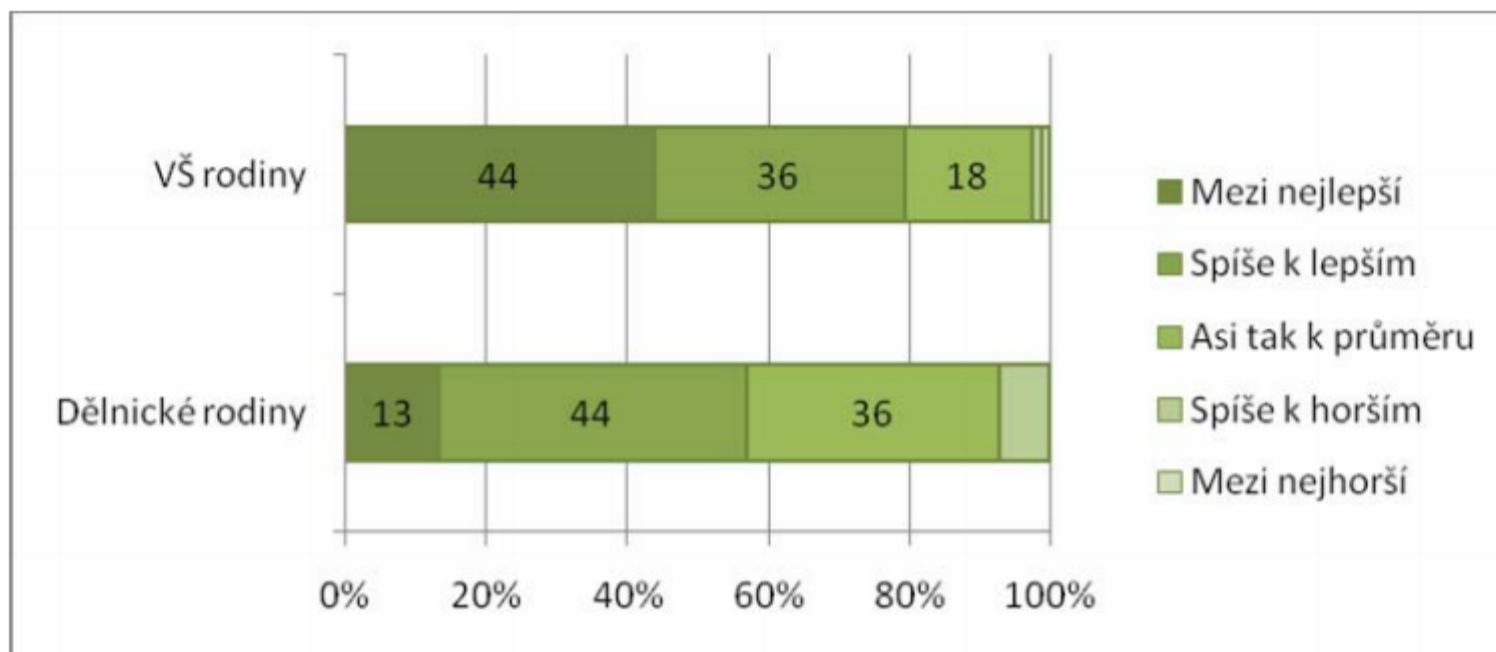
Výzkum „Rodiče a výchova“

2010, Sociologický ústav AV ČR

Kvantitativní výzkum

http://sdilenihodnot.soc.cas.cz/getfile.php?file=19844300&filename=RodiceVychova2010_VyzkumnaZprava.pdf

Prospěch dítěte ve škole podle typu rodiny (v procentech)

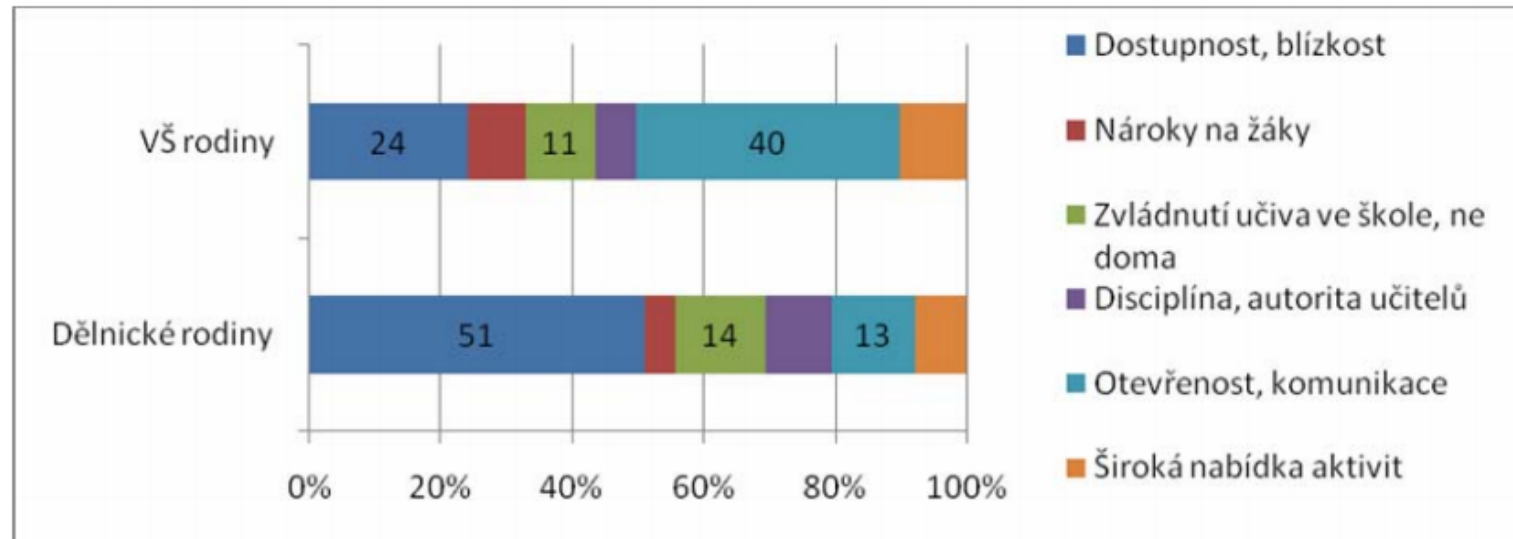

Rozdíl je statisticky významný na hladině významnosti 0,01

N = 325

Rodiče a výchova 2010

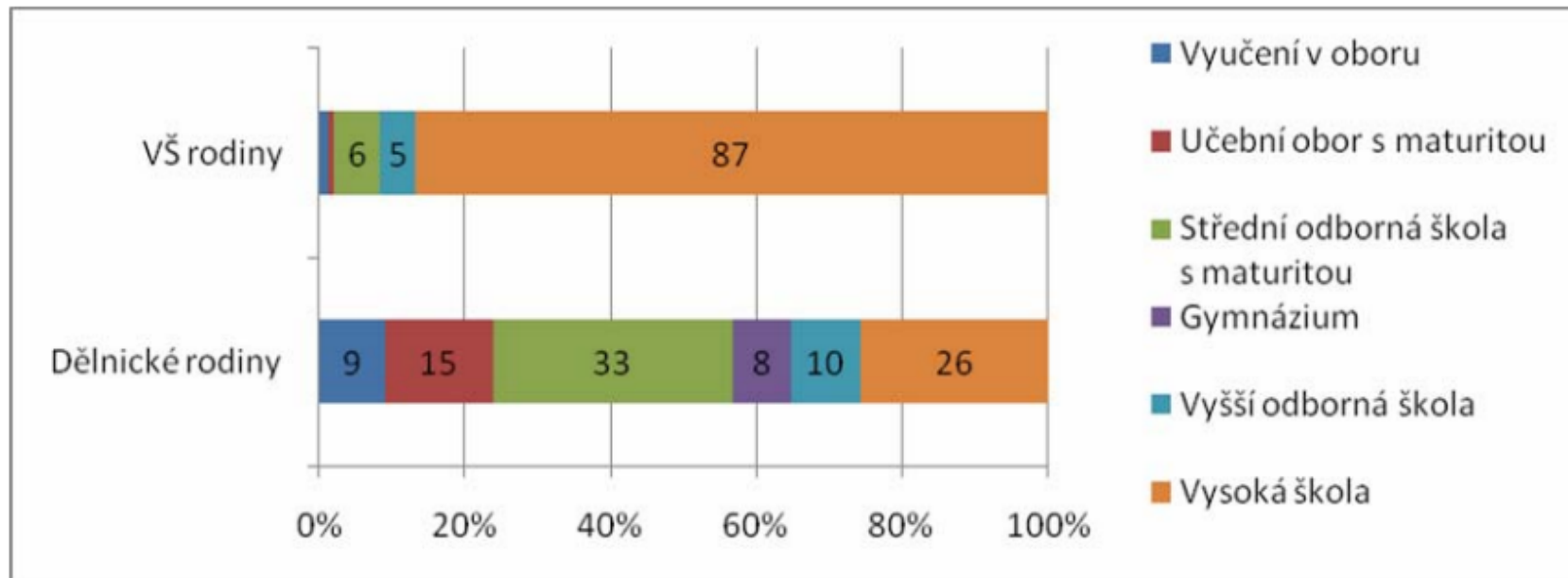
Nejdůležitější kritérium výběru školy po prvním stupni ZŠ podle typu rodiny (v procentech)

Rozdíly jsou statisticky významné na hladině významnosti 0,01

N = 325

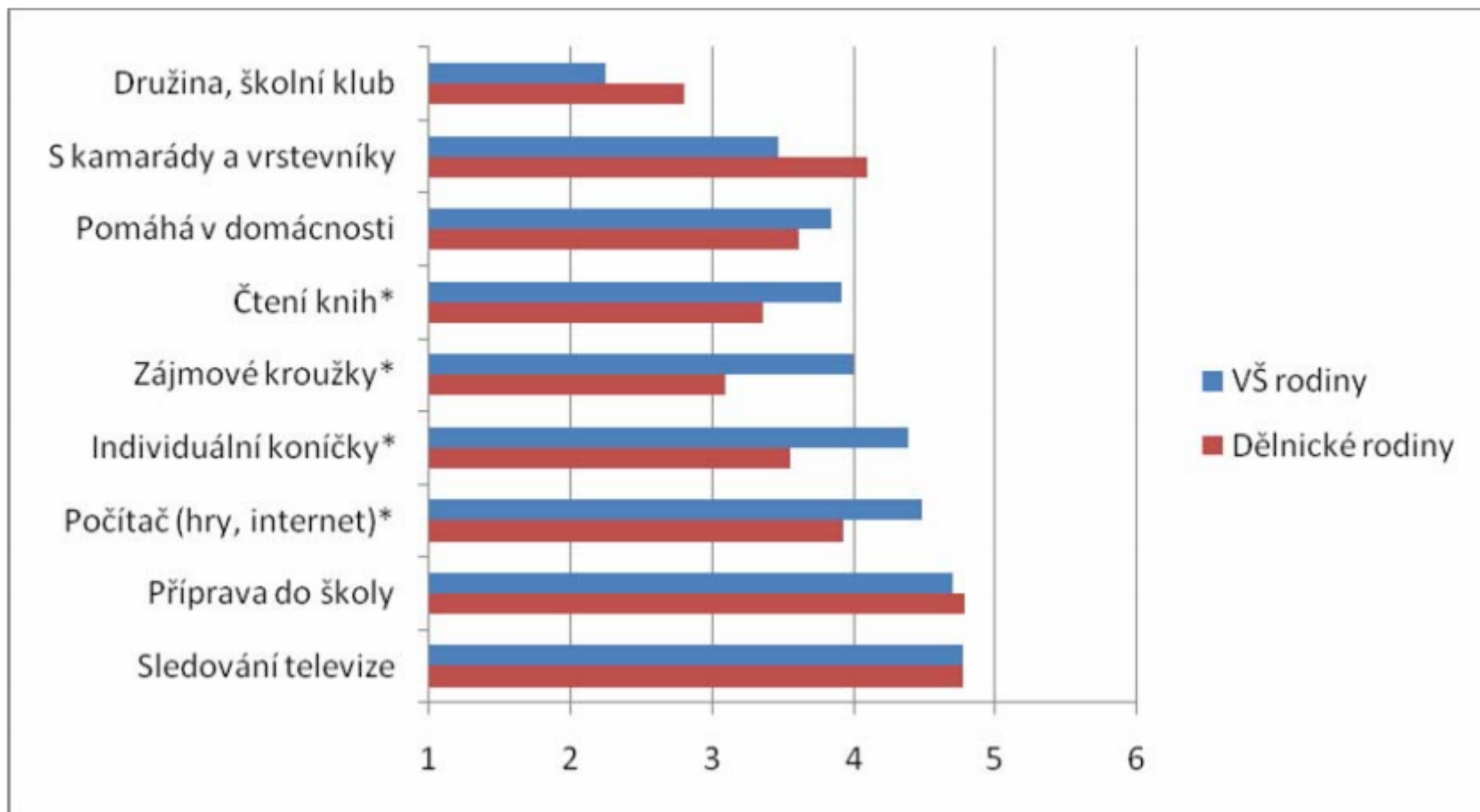
Vzdělanostní aspirace rodičů podle typu (v procentech)

Rozdíl je statisticky významný na hladině významnosti 0,01

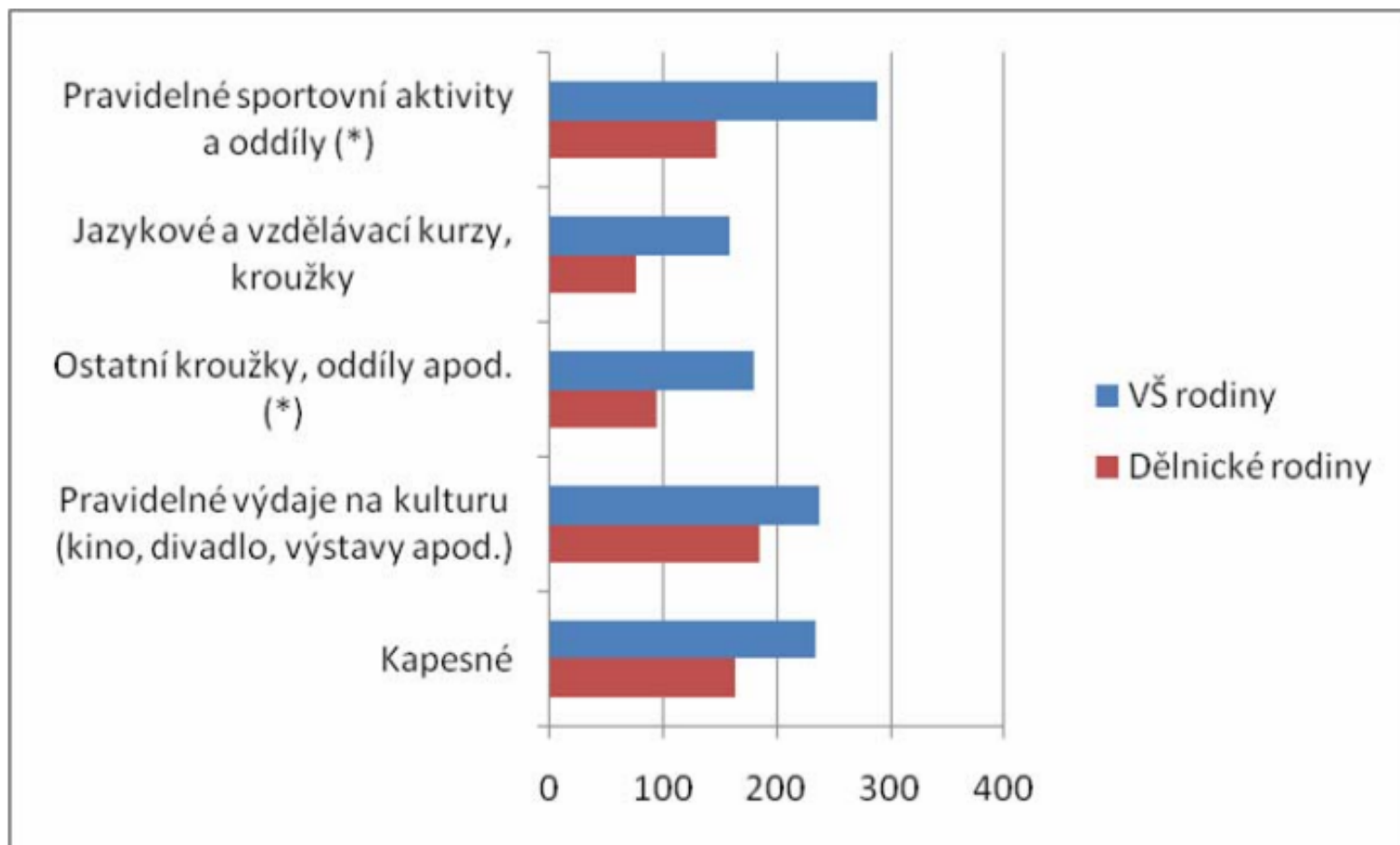
N = 319

Volnočasové aktivity dětí podle typu rodiny (průměrná intenzita)

Měsíční výdaje rodičů za mimoškolní aktivity dítěte (průměr v Kč)

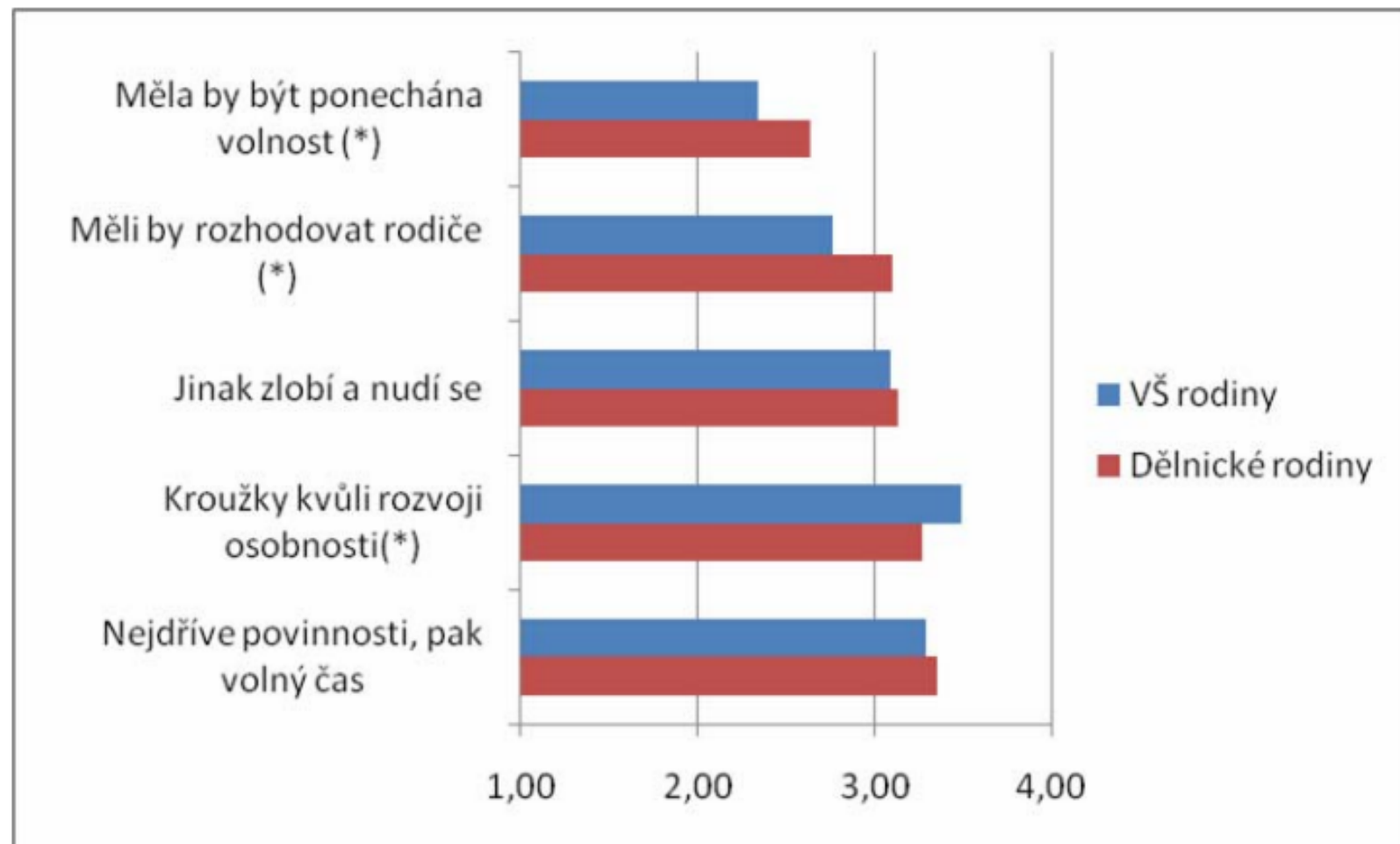

Konkrétní hodnoty odvozeny z přiřazení středních hodnot intervalovým kategoriím.

* Statisticky významný rozdíl na hladině významnosti 0,01

N = 290

Postoje rodičů k volnočasovým aktivitám dětí (průměrná míra souhlasu)

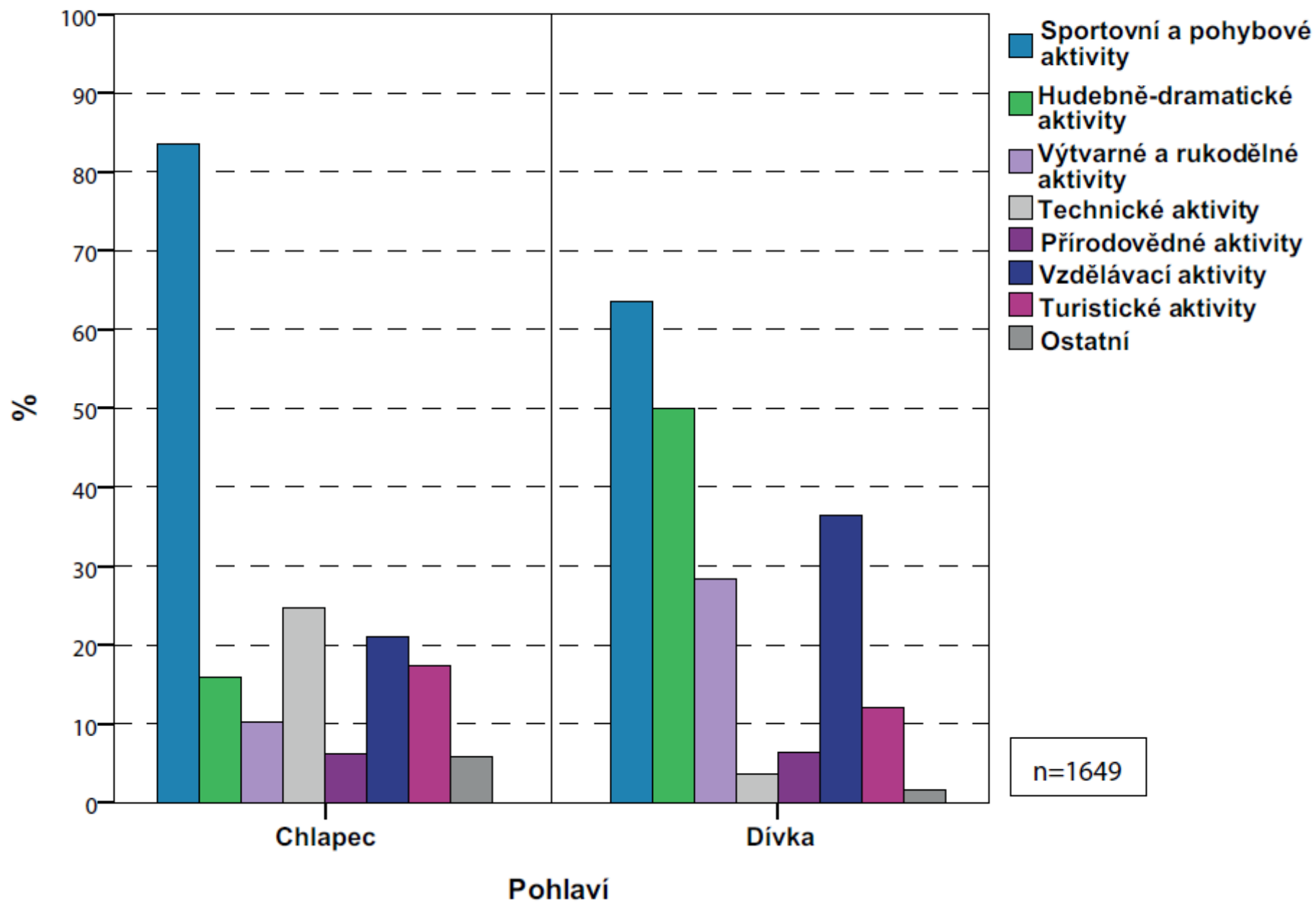
Průměrná míra souhlasu: 1 – „Rozhodně ne“; 4 – „Rozhodně ano“

Přenos genderových rozdílů na prac. trhu skrze působení rodiny

- Odlišná pozice dívek a chlapců ve škole
- Směrování do odlišných typů vzdělávacích drah – jakými způsoby?

Zdroje: S genderem na trh; Děti v ringu dnešního světa

Graf č. 30 Druhy navštěvovaných kroužků v souvislosti s pohlavím

Graf č. 51 Životní aspirace dětí v souvislosti s pohlavím

